

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ, АРХЕОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ
ВИКЛАДАННЯ**

**ГОЛОКОСТ В УСНІЙ ІСТОРІЇ (НА ПРИКЛАДІ ПІВДНЯ
УКРАЇНИ)**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала:

здобувачка IV курсу 07-442 групи
Спеціальності
032 Історія та археологія
Освітньо-професійної програми
Історія та археологія
Шмиріна Катерина Ігорівна

Керівниця

кандидатка історичних наук,
доцентка Кузовова Н.М.

Рецензент

Кандидат історичних наук, доцент
кафедри готельно-ресторанного та
туристичного бізнесу ХДУ, голова
Херсонської обласної організації
Національної спілки краєзнавців
України Макієнко О.А.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Термін "Голокост" в історіографії.....	4
РОЗДІЛ 2. Діяльність айнзатцгрупи	
2.1. Айнзатцгрупи на території Миколаївської та Одеської області.....	11
2.2. Спогади свідків та їх нащадків.....	15
ВИСНОВКИ.....	19
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	21
Додатки	24
Додаток А Кодекс академічної доброчесності	24

ВСТУП

Мета дослідження кваліфікаційної роботи– охарактеризувати Голокост та його наслідки і жертви, які він завдав на прикладі Півдня України.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

1. визначити стан наукової розробки проблеми та охарактеризувати джерельну базу дослідження;
2. висвітлити особливості Голокосту на Півдні України

Об’єктом виступає Голокост та його жертви на Півдні України.

Предметом дослідження роботи було обрано дослідження Голокосту в усній історії на Півдні України.

Територіальні межі дослідження – Південь України, а саме наступні області такі як Одеська, Миколаївська та Херсонська.

Хронологічні рамки дослідження: 1941-1944 роки, пояснюються систематичним винищенням євреїв на Українських територіях, а саме на Півдні України було масове винищення цієї нації.

Під час написання кваліфікаційної роботи застосовувались наступні **методи дослідження:** загальнонаукові методи дослідження – аналіз, синтез, індукція та дедукція, за допомогою яких проаналізована наукова література та джерельна база, визначені предмет дослідження та його завдання.

Апробація: виконання індивідуального дослідницького завдання з усної історії Голокосту.

Структура дослідження. Кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, двох підрозділів, списку використаних джерел та літератури.

РОЗДІЛ 1

ТЕРМІН "ГОЛОКОСТ" В ІСТОРИОГРАФІЇ

Під час написання першого розділу ми дослідили та вивчили різну кількість інформаційних джерел та літератури в котрих по різному підходять до тлумачення терміну «Голокост».

Провели аналіз вітчизняної історіографії з історії Голокосту та на основі вивчених даних можемо охарактеризувати основні форми репрезентації теми у наукових працях вітчизняних дослідників.

27 січня відзначають Міжнародний день пам'яті жертв Голокосту, але мало хто знає що це за день та які трагічні наслідки мали події далеких 1930-1950 років.

Для початку розберемося з поняттям, що ж саме являє собою термін «Голокост», звідки походить та його місце в історіографії України.

А все розпочалося в 1933 році, коли до влади Німеччини прийшов Адольф Гітлер, який затвердив у країні націонал-соціалістичний режим. Цей режим ґрунтувався на нацистській расовій доктрині, згідно з якою німці-арійці належали до вищої раси, а євреї, як і багато інших народів вважалися Untermenschen – недолюдьми [5, с.3].

Подольський А.Ю. є автором «Великої української енциклопедії» і у своїй статті автор термін «Голокост» трактує наступним чином: Голокост(дав.-грец. *όλοκαύστος* — всеспалення) – це тотальний геноцид європейських євреїв нацистським режимом Німеччини в роки Другої світової війни[1].

Термін «Голокост» з'явився у світовій історіографії наприкінці 1950-х років на початку 1960-х років. У сучасній історіографії Ізраїлю та Франції всі частіше використовують термін «Шоа», що в перекладі з іврити означає лихо, руйнування та катастрофа.

Голокост практично вважався втіленням антисемітської ідеології, яку пропагував нацистський режим, завершальною фазою його антисемітської етнічної політики.

В історії наділяють увагою 4 основні етапи[1].

Перший етап припадає на 1933-1938 роки. Це самий початок відкритої державної антисемітської пропаганди в Німеччині, згідно до «Нюрнберзьких законів» євреї вважалися громадянами Третього рейху, послідовна та поступова дискримінація євреїв Німеччини в усіх сферах соціального життя. Від 1938 року антисемітська політика була поширена на єврейські громади Австрії та Чехословаччини. Завершальною подією цього етапу став загально німецький єврейський погром, котрий отримав назву «Кришталева ніч».

Події другого етапу описані 1939-1941 роками. В цей час відбувається фізичне переслідування єврейських громад у Європі, переміщення євреїв у міські концтабори. Заохочення вбивств євреїв у Польщі, Німеччині, Австрії, Франції, Нідерландах та інших країнах.

Наступний третій етап припадає на 1941–1943 роки, йде реалізація гітлерівського плану суцільного знищення єврейського народу під евфемізмом «остаточне розв'язання єврейського питання» у формі масових розстрілів у спеціально відведених місцях, у гетто, розстрілів та отруєння газом у таборах смерті Аушвіц, Треблінка, Белжець, Собібор, Майданек, Хелмно.

Завершальним четвертим етапом вважається проміжок 1943–1945 років, відбувається продовження знищення євреїв у таборах смерті. Ліквідація гетто. Повстання в деяких гетто і таборах смерті, а саме Собібор, Треблінка, Варшава та Білосток. Приховування нацистами наслідків Голокосту.

Такі українські вчені як Гісем О.В. та Мартинюк О.О. в своєму словнику-довіднику термін «Голокост» трактують, як організоване та планомірне знищення єврейського населення нацистами та їхніми

союзниками в роки Другої світової війни. Жертвами стала велика кількість євреїв, лише в Україні було знищено понад півтори мільйони - це складало близько двох третин європейського чи третину світового єврейства. Не має однієї єдиної точки зору щодо періодизації Голокосту. Одні дослідники зазначають період 1933–1945 рр., включаючи переслідування євреїв у Німеччині в перші роки нацизму, інші — 1941–1945 рр., тобто період тотального знищення. Для позначення Голокосту використовуються також такі терміни як Катастрофа, Шоа [3, с. 20].

Катастрофа — термін, який використовується для позначення подій і наслідків Голокосту[3, с. 37].

У короткій єврейській енциклопедії Голокост розглядають у чотири етапи[6, с. 5]:

Перший, січень 1933р. - серпень 1939 р. - початком стає момент, коли Гітлер став рейхсканцлером Німеччини і до нападу на Польщу.

Другий етап, вересень 1939р. -червень 1941 р. - включення західної Польщі до складу рейху і створення «Генерал-губернаторства» до нападу на СРСР.

Третій припадає на червень 1941р. - осінь 1943 р. - напад на СРСР і до подій повного знищення гетто на його території

І останній четвертий етап зима 1943р. -травень 1945 р. - з початку масової депортації євреїв Західної Європи до таборів смерті і до кінця війни

У загальнодоступній вільній багатомовній онлайн - енциклопедії Вікіпедія термін «Голокост» у широкому розумінні має наступне тлумачення - систематичне гоніння і знищення людей за ознакою їхньої расової, етнічної, національної приналежності, сексуальної орієнтації або генетичного типу як неповноцінних, шкідливих. Кількість жертв Голокосту в ширшому розумінні є значно вищою. Голокост був складовою нацистської расової політики в Третньому Райху[4].

Частина населення окупованих Німеччиною країн або індіферентно ставилася до акцій Голокосту, або брала в них участь. Водночас непоодинокими були випадки порятунку євреїв місцевим населенням попри загрозу страти. Серед рятівників євреїв найвідомішими є шведський дипломат Рауль Валленберг, німецький підприємець Оскар Шиндлер, латиський робітник Жан Ліпке, українські священники: православний Олександр Глаголев, греко-католик Андрій Шептицький.

За статистикою, нацисти закатували 6 млн євреїв (1,5 млн. з них були діти). Було знищено майже все єврейське населення Польщі (3 млн. осіб), а також Румунії, Угорщини, Греції, Югославії, Чехословаччини, значну частину євреїв Франції, Нідерландів, Бельгії, СРСР.

За період гітлерівської окупації в Україні загинуло 1 млн 600 тис. євреїв. Нацистські злочини проти людства стали широко відомі світові вже на Нюрнберзькому процесі 1945–1946, де було визнано й особливу жахливість Голокосту. У Радянській історіографії тема Голокосту ніколи не була об'єктом досліджень[2]. Лише в СРСР приблизно було знищено 2 мільйони [6, с. 7-8]. Це був прояв жорстокості та безсердечності по відношенню до нації євреїв. На відміну від інших трагедій людства Голокост має особливі риси, які є характерними лише для подій того страшного періоду часу.

Під час Голокосту використовувалися ефективні та геть нові та невідомі для того часу методи знищення людей. Так були запроваджені нові види хімічних та механічних засобів винищення людей, будувалися крематорії, були використані обчислювальні машини з перфокартами (носії інформації, котрі виготовлялися з тонкого картону та були призначені для використання системами автоматичної обробки даних) задля контролю над колосальною кількістю знищених жертв.

Нацистський Голокост вирізняється своєю жорстокістю, відчайдушністю, страхом та відчуттям загнаності в кут, не маючи змоги знайти виходу. Існує надзвичайна кількість прикладів використання полонених у цілях медицини, а саме різноманітна кількість експериментів та тортур. Характерною рисою для Голокосту стало намагання підтримувати «чистоту раси» винищуючи представників усіх верств мирного населення, в тому числі й їх дітей [6, с.6].

В Україні Голокост є одним із найкраще вивчених явищ історії як з огляду на знайдені, відновлені та опубліковані документи, враховуючи спогади очевидців та наявну літературу.

Події Шоа на території СРСР та, зокрема, на українських теренах, було відображено у «Чорній книзі» – збірці свідчень і документів про Голокост, підготовленій радянськими літераторами й журналістами (М.Алігер, В.Каверін, Р.Фраєрман, В.Шкловський та ін.) під керівництвом В.Гроссмана, І.Еренбурга[7]. У 1947 р. «Чорну книгу» видали англійською мовою в Нью-Йорку, натомість її вже готовий російськомовний типографський набір через ідеологічні настанови було знищено в 1948 р. Це видання стало доступним читачеві лише після 1991 р.[8, с.154-155].

У СРСР старалися замовчувати щодо подій, які відбувалися в роки Голокосту і це можна пояснити низкою причин. Так, вивчення «кінцевого вирішення єврейського питання» руйнувало основний міф про «єдиний радянський народ» зі «спільною історичною долею». Ще однією причиною приховування пам'яті про Шоа, на думку канадського історика, який був українського походження І.-П.Химки, було те, що чимало повоєнних комуністичних чиновників поділяли антиєврейські упередження. До того ж етнічні росіяни та українці зайняли замість євреїв певні соціальні ніші, і «не хотіли порушувати питання Голокосту, наслідком якого, як і після винищення та переселення поляків, було їх соціальне вивищення»[9]. Крім того,

правдивее висвітлення Голокосту не однією викликало б постановку питання про те, що зробила (або не зробила) радянська влада для врятування приреченого на знищення єврейського населення. Безумовно, вивчення геноциду євреїв могло зачепити дражливе для комуністичного режиму питання ставлення місцевого населення до окупаційної влади, адже для радянської ідеології вважалося неприпустимим висвітлення фактів співпраці з нацистами сотень тисяч громадян СРСР, багато хто з них прямо або опосередковано був причетним до винищення євреїв. І, нарешті, будь-які «національні акценти» в історичних дослідженнях «загрожували» контактами радянських істориків з їхніми колегами із західних країн, що могло сприяти руйнуванню «залізної завіси».

За часів Незалежності України ситуація з вивченням та дослідженням Голокосту значно поліпшилася і варто звернути увагу, що саме це і призвело до суттєвих розбіжностей у плані розуміння Голокосту, невідповідностей історичного наративу та відмінностей у тлумаченні фактів і навіть заперечення даної події. Дослідженню Голокосту в Україні вже присвячена велика кількість різноманітних праць, наукових статей та публікацій.

Після одержання Незалежності України в 1991 році можна виділити три основні періоди, що вивчення подій Голокосту [8, с. 157-159]:

- перший: 1991-1995 рр. - поява ідеологічно незаангажованих праць. Видання перших публікацій, котрі присвячені саме Голокосту в Україні. Поява низки публікацій присвячених трагедії в Бабиному Яру. Активно виходять надруковані мемуари та спогади тих, хто пережив Голокост. Перші публікації архівних матеріалів в 1994 році.

- другий 1996-2000 рр. Перше кандидатське дослідження з історії Голокосту (А. Подольський, «Нацистський геноцид євреїв

України (1941–1944)», 1996 р.), а також перше докторське, пізніше трансформоване в монографію (Ф.Левітас, «Євреї України у роки Другої світової війни», 1997р.). Важливим явищем в українській історіографії стала збірка статей за редакцією С.Єлисаветського, присвячена Голокосту та єврейському опору нацистському геноциду. Із 1995 р. в багатьох областях України започатковано видання «Книг Пам'яті», в яких подаються короткі відомості про загиблих і тих, хто пережив Голокост, їх фотографії, в окремих випадках – спогади. З'явилися праці, у котрих робилися спроби аналізу міжнаціональних відносин.

- третій від 2000 року до сьогодні відбувається активізація досліджень з історії Голокосту в Україні, осмислення трагедії не тільки істориками, але й філософами, психологами, юристами. Ширшою стає джерельна база студій, з'являються узагальнюючі спроби. Цьому сприяє, зокрема, створення в нашій країні спеціалізованих наукових осередків, у тому числі Українського інституту вивчення Голокосту «Ткума» (Дніпро; до 2012 р. – Всеукраїнський центр вивчення Голокосту «Ткума»), Українського центру вивчення Голокосту (Київ), Регіонального центру вивчення Голокосту (Львів), Харківського освітнього центру «Голокост» та ін.

Особливу групу джерел становлять спогади та нотатки жертв та очевидців Голокосту. Для того, щоб зрозуміти, що відбувалося в той страшний період та відчувати, що довелося переживати людям в ті часи треба вивчити низку публікацій, підняти архівні джерела та дослідити і проаналізувати статті в яких описані спогади жертв та очевидців.

РОЗДІЛ 2

ДІЯЛЬНІСТЬ АЙНЗАТЦГРУП

2.1 Айнзатцгрупи на території Миколаївської та Одеської областей

Для написання першого питання другого розділу для початку розберемося хто такі Айнзатцгрупи, як їх поділяють і їх дії на території Півдня України, а зокрема Миколаївської та Одеської областей.

29 вересня – День пам'яті жертв Бабиного Яру. Цього дня у 1941 році нацистські окупанти розпочали масові страти київських євреїв в урочищі Бабин Яр на північно-західній околиці міста.

Невід'ємною складовою політики гітлерівської Німеччини під час Другої світової війни було фізичне винищення євреїв, циган (рома), безнадійно хворих, душевнохворих, наркоманів і чоловіків-гомосексуалів. Масові страти зазвичай розпочиналися одразу після того, як німецькі війська брали під контроль певне місто або територію. Цим займалися спеціальні воєнізовані формування – айнзатцгрупи (Einsatzgruppen), підпорядковані СС та Головному управлінню імперської безпеки. Від початку німецько-радянської війни на території України діяли дві айнзатцгрупи загальною чисельністю до 1300 осіб[11].

Айнзатцгрупи – це спеціальні підрозділи СС і поліції, яким було доручено охороняти окуповані території під час просування німецьких збройних сил Східною Європою. Після вторгнення до Радянського Союзу в червні 1941 року ці загони безжально здійснювали масові вбивства радянських євреїв, ромів і політичних опонентів [10].

Айнзатцгрупи «А» у складі групи армій «Північ» і «В» у групі армій «Центр» вступили на територію СРСР відразу за гітлерівськими військами вже в перші дні німецько-радянської війни. Айнзатцгрупа А діяла в Прибалтиці і Білорусії, вона складалася зі зондеркоманд 1а і 1б та айнзатцкоманд 2 і 3. Айнзатцгрупа Б, яка оперувала в Білорусії, складалася з зондеркоманд 7а і 7б та айнзатцкоманд 8 і 9[12]. На

території України, Брянської області, в Криму і на Північному Кавказі діяли айнзатцгрупи «С» під орудою оберфюрера СС Раша — у складі зондеркоманд 4а і 4б, айнзатцкоманд 5 і 5б, а також айнзатцгрупи «Д» на чолі з бригаденфюрером СС Олендорфом у складі зондеркоманд 10а, 10б і айнзатцкоманд 11а, 11б і 12, підпорядкованих групі армій «Південь».

У жовтні 1941 у зв'язку зі «збільшенням обсягу роботи» в РЗГА створили особливий командний штаб для загального керівництва «акціями» айнзатцкоманд. Серед 1200 виконавців масової страти мирного населення у Бабиному Яру в Києві була зондеркоманда 4а айнзатцгрупи «С», що складалася приблизно зі 150 есесівців, начальником був штандартенфюрер СС Пауль Блобель, якого страчено 1951 за вироком у справі «айнзатцгруп»[13].

За приблизними підрахунками, жертвами діяльності айнзатцгруп на території СРСР стали 2 мільйони осіб. Лише айнзатцгрупи «С», що діяла на території України, знищила 975 тисяч осіб. Так у містечку Паволоч було знищено 1,5 тисячі євреїв[14].

Частина українських земель у період з липня 1941 до серпня 1944 року знаходилась під окупацією одного із сателітів нацистської Німеччини — Румунії. Це були терени Північної Буковини, Одеської, Ізмаїльської (тепер входить до складу Одеської області) областей, а також південні райони Вінницької та західні райони Миколаївської областей. Усі названі українські землі переходили під контроль фашистського диктатора Румунії Антонеску з дозволу Гітлера та внаслідок підписаних німецько-румунських угод. Зрозуміло, щорумунська окупаційна політика мало чим відрізнялась від нацистського режиму на окупованих землях України[15, с.56].

Щодо політики румунської окупаційної влади до євреїв, то з самого початку окупації — липень–грудень 1941 року — румунська

жандармерія і навіть армія брали участь спільно з айнзацгрупою «Д» у тотальному геноциді щодо єврейського населення Північної Буковини та зони Трансністрії, передусім євреїв Чернівців та Одеси. Після цього румуни розпочали створювати мережу гетто і таборів для євреїв у Трансністрії та депортувати туди єврейське населення Буковини та Бессарабії[15, с.57].

Айнзацгрупа «С» діяла на основній території України, а айнзацгрупа «Д» – у південній частині. Головне завдання полягало в «утихомиренні» населення окупованих земель будь-якими засобами[16, с.15].

Особливо жорстокою була розправа в Одесі, яка передвійною майже на третину складалася з єврейського населення. У відповідь на вибух радіокерованої бомби в комендатурі, румунські та німецькі війська вистріляли і спалили живцем на площі 19 тисяч євреїв протягом кількох днів[17].

Голокост у Миколаївській області був не такий сильний, ніж в Одеській. У жовтні 1941 року в селі Богданівка румунськими окупантами було створено табір знущення. У грудні 1941 року після спалаху епідемії тифу було вирішено знищити всіх в'язнів.

Румунська влада (за деякими джерелами — за участю німецьких військ) почала масове вбивство євреїв 21 грудня 1941 року. Операцію знущення євреїв, приурочену до дня народження Сталіна, було названо «Подарунок Сталіну». В'язні були змушені копати голими руками ями в промерзлій землі й складати в них тіла щойно розстріляних або спалених живцем у сараях товаришів по ув'язненню. Кількість жертв, знищених у Доманівському районі, перевищує 115 000 чоловік, з них близько 55 000 — безпосередньо в Богданівці[18].

Понад 60% українських євреїв було знищено. Врятуватися під владою нацистів вдалося близько 100 тисяч осіб. Приблизно 900 тисяч євреїв, переважно з центральної та східної частин України, вдалося втекти, або вчасно евакуюватися. Натомість єврейські громади Галичини, Поділля та Волині були знищені майже повністю [17].

2.2 Спогади свідків та їх нащадків

У другому питанні даного розділу. Ми опишемо та приведемо факти того, що Голокост – це страшний період зі страшними

наслідками та болючими спогадами людей. Котрі стали жертвами, чи свідками цих страшних подій.

Спогади містять багатий матеріал про взаємовідносини між представниками різних національностей, відомості про нацистські переслідування євреїв, масове знищення та порятунок. Усі ці картини допомагають уявити різномірний образ війни, образ Голокосту, що важливо для тих, хто вивчає історію Голокосту, а також для всіх, кому цікава історія.

Зі спогадів людей, що пережили Голокост на теренах Трансністрії: «Після того, як вбили мою матір, мене разом із батьком вивезли до Трансністрії. Багато тижнів якості покарання ми провели в болотах... під конвоем румунських та українських конвойних. Батьком і цю тримає мене за руку; ноги мене вже не тримають. І тільки звуки води, що булькає, віддаються в ногах. Навкруги одна темрява; якщо я не тримаю батька за руку, я нічого не відчуваю. Правду кажучи, я і його руки не відчуваю, оскільки моя рука взагалі німіла. Якщо я зрушу з місця, то напевне потону [15, с.59]. Навіть батько не зможе мене витягнути. Так потонуло вже багато дітей. Я засинаю, все щетримаючись за його руку. Конвой освітлюється тракуючими кулями. Батько тягне мене за руку. Болото глибоке, я не дістаю до дна. Я все напівсонний і страшенно ляканий. «Болить», кажу я. Батько чує мене і одразу ж відповідає: «Віддай мені свій біль, віддай його мені». - Арон Аппельфельд, сучасний ізраїльський письменник [15, с.60].

«...в Одессе многие еврейские пары (муж и жена), которые, скрываясь от нацистов в оккупации, помногу месяцев провели вместе в маленьких, узких, темных помещениях, неприспособленных под нормальные условия жизни, очень много времени, после освобождения не сумели больше жить вместе и расстались...». Разрушение, распад еврейских семей после войны, это тоже один из результатов Холокоста... Леонід Дусман [15, с.60].

Послухавши Леоніда Дусмана, можна задуматися над тим, що Голокост приніс людям багато болю та розпачу. В розповіді цього чоловіка, можна підмітити, що дані події нанесли не тільки фізичний, а й моральний удар, як на одиноких людей так і парам, котрі переживши таке лихо не зуміли потім знаходитися разом і їм довелося розлучитися.

Голокост в Одесі, що пам'ятає свідок. Він був свідком масового вбивства євреїв в Одесі й сам мало не загинув. Родина Михайла Заславського, згоріла живцем. У розмові ніні 93-річний ділиться своїми спогадами про ті страшні події та ось, що він розповів [20]:

«19 жовтня 1941 року фашистський румунський офіцер прийшов до нас додому, з ним двоє солдатів і українець-перекладач, і нам переклали: «Жиди, збирайтеся - 20 хвилин, щоб зібратися!» Що мама могла - збрала. Коли ми вийшли, всі сусіди з нашого будинку вже стояли коло воріт. Я озирнувся - біля кожних воріт стояли сусіди з інших будинків: пацани, з якими я грав у футбол, з якими я виріс, сусіди. В очах у людей стояло німе запитання: «За що?!» [20].

Дане питання є актуальним і наразі, до сьогоднішнього дня ще ніхто не зумів дати відповіді на перший погляд таке просте й коротке запитання, але ніхто не знає, за що тоді було знищено стільки євреїв, а сьогодні жорстоким чином гине «цвіт» України – молоді хлопці та чоловіки.

Далі Михайло Заславський продовжує свою розповідь, куди їх відправили, а саме він зап'ятав усе до дрібниць та навіть вказав назви вулиць в Одесі [20]: «Нас відправили в 121-у школу, то була нова школа, чотириповерхова. Там нас протримали до ранку. Наступного дня під гавкіт собак, під удари прикладів нас всіх гуртом погнали у в'язницю по Старопортофранківській. Обабіч дороги стояли жителі, мої товариші, однокласники, їхні батьки, які теж нічим не могли

допомогти, теж були здивовані. Але були і покидьки, які підбігали, виривали з наших рук поклажу.

Нас пригнали до в'язниці. Загнали по 16 людей в камери, призначені для одного-двох, не розбираючи, усіх - жінок, людей похилого віку або дітей. Не пускали ні в туалет, нікуди. Всім, перепрощую, довелося прямо там випорожнюватися - а я вже хлопець був, 16 років, а там молоді жінки...

22 жовтня, о 16 годині, підірвали будівлю комендатури на Маразліївській. Винними були, звичайно, євреї. На ранок погнали нас у порохіві склади. Щойно ми зайшли - а я ніс п'ятирічного братика на плечах, - його вмить стягли з моїх плечей, я отримав в спину страшний удар, і мене відкинули в той бік, де стояли чоловіки і люди старшого віку. Нас відправили в найдальший склад.

Згодом я почув звук двигуна. Підїхала машина, все це облили бензином або горючою сумішшю і підпалили. Коли все запалало, край будівлі прогорів і виникла дірка. Я кинувся в цю дірку»[20].

Це надзвичайно страшно чути такі розповіді сучасній людині, але такі реалії були того часу. Далі наш оповідач розповів, як йому вдалося врятуватися від такої жорстокої та безвинної смерті: «Одразу запрацював кулемет на вищці. Я чув зойки. Чув падіння тіл. Я озирнувся - і побачив, що інші склади також горять, і полум'я вихором б'є в небо. Переді мною лежало кукурудзяне поле, качани вже зібрали, тільки стовбурці стирчали. Між ними я добіг до лісової посадки. Там і упав, як то кажуть, намертво.

Пролежав до вечора. Увечері городами, «задами», як кажуть в Одесі, вибрався - оскільки я добре знав своє місто, я ж був хлопчисько, який усюди «пірнав» пробрався до польського кладовища, там і заночував. Життя берє своє, це нормально. Спершубулилиють і обурення, але не можна все життя прожити з ненавистю. Час стирає біль, приходять інші турботи. У мене вже четверо правнуків. Я

розповідав їм це як сімейну трагедію, але для них усе це - історія, вони далекі від цього. Приблизно як середньовічна інквізиція... – розповів Михайло Заславський [20].

Коли дізнаєшся ці всі історії від людей, які дійсно пережили це все страхіття та біль, то розумієш, що сильніше за людину немає нікого, але глибоко в душі болить за цих людей та залишається лише одне питання на яке ніхто не може дати відповіді «За що знищували тих людей...?»

ВИСНОВОК

В межах цієї роботи було розкрито поняття Голокосту не як одномоментного явища, а як періодичного історичного процесу, що неодноразово проходив територією України. Найвищого свого технологічного та ідеологічного втілення він досяг в середині ХХ

століття. Те що ми зараз називаємо цивілізованим світом, стало можливим лише після достеменного вивчення дій III Рейху. І це настільки злякало світ, щоб цього не допустити знову, була створена Організація Об'єднаних Націй. Дуже довгий час потрібен був і багато крові пролито, щоб зникла колоніальна система, расизм. Однак ООН змогло до 80-х років це подолати. Вже в XXI столітті ООН визнало Голокост правда лише в розумінні - Шоа (катастрофи) єврейського народу. Та дещо забула про Голокост як систему направлену в першу чергу на знищення носіїв інших політичних поглядів та груп населення, що потребують більшої турботи за станом здоров'я. В міжнародному праві не має жодного документу, який би дав чітке безкомпромісне визначення Голокосту. Міжнародне право не дає чіткого поняття про геноцид, його характеризують через дії. Але такий підхід нівелює можливість чіткого безкомпромісного обвинувачення в геноцидних діях. Якби повністю розкрити поняття Голокосту та геноциду з урахуванням досвіду отриманого в період III Рейху. Тоді стало можливим зупиняти країни, які тільки стали на шлях реставрації фашистсько-націоналістичних політик.

Гітлер ніколи не оголошував політику геноциду, він просто «остаточно вирішував єврейське питання». В Мюнхені в 1938 році без участі Чехословаччини Германія разом з Польщею отримала «ісконніє території» при пособництві великих держав. Це все стало можливо бо немає чіткого визначення геноциду, Голокосту. Ці терміни практично літературні. Навіть історія їх характеризує як дії. Не визначено предмету злочину, ознак злочину, об'єктивної сторони, суб'єктивної сторони та чіткого порядку введення покарання за такі дії. Уважно переглянути історію військових конфліктів після другої світової війни ми побачимо, що завжди в світі є людожерський режим, який провадить Геноцид та Голокост.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Подольський А.Ю. Голокост [Електронний ресурс] // Велика українська енциклопедія. Режим доступу: <https://vue.gov.ua/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82>
2. Подольський А.Ю. Голокост [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 2: Г-Д / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во "Наукова думка", 2004. - 688 с.: іл. – Режим доступу: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Golokost
3. Гісем О.В., Мартинюк О.О. Голокост в Україні (1941–1944): Словник-довідник. — Вид. 2-ге, випр. і доп. — К.: Сфера, 2007. — 100 с.
4. Голокост. [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82>
5. Презентація «Голокост» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-golokost-216929.html>
6. Голокост. Цього не можна забувати... [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.slideshare.net/Savua/ss-57558394>
7. Василь Гроссман та Ілля Еренбург. Чорна книга – збірка свідчень та документів про Голокост 1947 рік, Видано 1980 році, Єрусалим.
8. Український історичний журнал. – 2016 р. №4 [Електронний ресурс] // Режим доступу:

<http://dspace.nbu.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/130076/12-Shchupak.pdf;jsessionid=A35280DAAE6C0C63A801C403BB0488BD?sequence=1>

9. Химка І.-П. Рецепція Голокосту в посткомуністичній Україні [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://uamoderna.com/md/223-223>

10. Енциклопедія Голокосту. [Електронний ресурс]// Режим доступу:<https://encyclopedia.ushmm.org/content/uk/article/einsatzgruppen>

11. Український інтерес. Стаття «Жертви Бабиного Яру» 2022 р. [Електронний ресурс]// Режим доступу:<https://uain.press/articles/462341-462341>

12. Messages of Murder: A Study of the Reports of the Einsatzgruppen (з англ.) [Електронний ресурс]// Режим доступу:https://books.google.com.ua/books?id=Mue8a5Rwyi0C&pg=PA37&lpg=PA37&dq=sonderkommandos+of+einsatzgruppen&source=bl&ots=7EoDFDXASo&sig=ACfU3U081WxD5JY0oQPcG1KFM6BgkVJJXg&hl=en&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=sonderkommandos%20of%20einsatzgruppen&f=false

13. Вікіпедія. Айнзатцгрупи [Електронний ресурс] // Режим доступу:<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B9%D0%BD%D0%B7%D0%B0%D1%82%D1%86%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%B8>

14. Айнзатцгрупи на окупованій території СРСР. URL:<https://www.wikidata.ukua.nina.az/%D0%90%D0%B9%D0%BD%D0%B7%D0%B0%D1%82%D1%86%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%B0%D0%A1.html>

15. Уроки минулого: Історія Голокосту в Україні / Навч. посібник — К.: ТОВ «Спринт-Сервіс», 2016 — 104 с.

16. О. Є. Лисенко, О. Г. Перехрест. Демографічні втрати України у роки Другої світової війни 2015р. – 27с.

17. Марія Щур. Україна в часи Голокосту. Історичні факти 2023р. [Електронний ресурс]// Режим доступу:<https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-holokost-babyn-yar-istorychni-fakty/31463537.html>

18. Голокост в Україні. [Електронний ресурс]// Режим доступу:https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96

19. ВІДРОДЖЕННЯ ПАМ'ЯТІ: СПОГАДИ СВІДКІВ ТА ЖЕРТВ ГОЛОКОСТУ. ВИПУСК № 1. – Дніпропетровськ: Центр «Ткума», 2008. – 192 С.

20. Анастасія Буцко «Голокост в Одесі» 2018 р. [Електронний ресурс]// Режим доступу:<https://www.dw.com/uk/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82-%D0%B2-%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D1%81%D1%96-%D1%89%D0%BE-%D0%BF%D0%B0%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%B0%D1%94-%D0%BE%D1%87%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D1%86%D1%8C/a-45849815>

ДОДАТКИ

Додаток А

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я Шмиріна Катерина Ігорівна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

- дотримуватися:
 - вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
 - принципів та правил академічної доброчесності;
 - нульової толерантності до академічного плагіату;
 - моральних норм та правил етичної поведінки;
 - толерантного ставлення до інших;
 - дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підроблювати документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
 - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символи університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

01.09.2022
(дата)

(підпис)

Шмиріна Катерина Ігорівна
(ім'я, прізвище)